

Lesbrief terminologie

Oriëntatie

Als een persoon geestelijk niet helemaal normaal is, dan kun je van zo iemand zeggen dat hij niet *spoort*. Het klinkt misschien gek maar ook een paard spoort soms niet. Is dat beest dan niet goed bij zijn hoofd? Nee hoor, een paard dat niet *spoort*, treedt met zijn achterbenen niet in het spoor van zijn voorbenen.

Het werkwoord *sporen* in deze bijzondere betekenis is afkomstig uit de dressuur, een onderdeel van de paardensport. Lut Colman bespreekt in [Paardengym](#) nog meer van dat soort woorden. Wist je bijvoorbeeld dat je bij dressuur *één paard* kunt *verzamelen* en dat je in de dressuurproef *vierkant* moet halthouden?

De schuingedrukte woorden uit de vorige alinea noemen we *termen*. In deze lesbrief leer je wat een term is, hoe je termenlijsten kunt zoeken en hoe je zelf een termenlijst kunt maken.

Voorbereiding

Wat is een term eigenlijk? Terminologen – dat zijn wetenschappers die zich bezighouden met het gebruik van en de studie naar termen – spreken van een term als een woord, een groep woorden, een afkorting of een eigennaam gebruikt wordt om een begrip op een *specifiek* gebied uit te drukken. Het woord specifiek is een noodzakelijke toevoeging. Een woord voor een bepaald begrip in het algemene taalgebruik is namelijk geen term. Bovendien moet een term ook echt gebruikt worden door kenners op dat terrein.

Hieronder staan drie woorden. Deze voorbeelden maken duidelijk waarom het ene woord wel een term wordt genoemd en het andere niet.

- *Krachtens* is een woord dat veel voorkomt in teksten van de overheid, maar niet in alledaags taalgebruik. Toch is het geen term, want het woord heeft alleen een grammaticale functie, het verwijst niet naar een begrip.
- *Voorwaarts* kan een gewoon woord uit het dagelijks taalgebruik zijn (“hij ging moedig voorwaarts”). Maar in de paardensport is het een term die verwijst naar een bepaalde ‘houding’ van het paard.
- *Kleuterjuf* is geen term, ook al wordt het woord gebruikt op een specifiek gebied, het basisonderwijs. Deze benaming wordt namelijk alleen gebruikt door leken, niet door de vakspecialisten zelf: zij hebben het over *kleuterleidster*.

Opdracht 1

Weet jij wat de volgende onderwijstermen uit Nederland (NL) en Vlaanderen (VL) betekenen? Als je de betekenis niet uit je hoofd weet, kun je die opzoeken in deze [Onderwijstermenlijst](#).

- a) Aanvullende leestijden (VL)
- b) Abituriënt (NL)
- c) Afstandsonderwijs (NL+VL)

- d) Afstroom (NL)
- e) Amanuensis (NL+VL)
- f) Anders-alfabeten (NL+VL)
- g) ASO (VL)
- h) Atheneum (NL)
- i) Atheneum (VL)
- j) AVI (NL+VL)

Opdracht 2

Ook op middelbare scholen komen veel termen voor. Omdat je ze als 'specialist' dagelijks gebruikt, realiseer je je dat misschien niet eens. Je merkt dat pas als je een gesprek voert met iemand die niet bij jou op school zit of niet zo goed thuis (meer) is in het voortgezet (of secundair) onderwijs.

Noteer op een los blaadje tien termen (woord, groep van woorden, afkorting of eigenaam) die bij jou op school gebruikt worden en waarvan jij denkt dat iemand buiten jouw school (of het onderwijs) niet precies weet wat het betekent, bijvoorbeeld *C&M* of *eindexamenstunt*.

Opdracht 3

Geef bij elk van de tien termen uit opdracht 2 een korte omschrijving.

Opdracht 4

Wissel jouw tien termen (zonder betekenisomschrijving!) uit met die van een klasgenoot. Welke betekenisomschrijving zou jij geven aan de termen van je klasgenoot. Schrijf die omschrijvingen op.

Opdracht 5

Vergelijk de omschrijvingen die jullie bij elkaars werk hebben gegeven. Wat zijn de overeenkomsten en wat de verschillen? Zijn die groot of klein?

Uitvoering

Opdracht 6

Je gaat in deze opdracht zelf een termenlijst maken van 20 termen over een onderwerp dat jou interesseert. Dat kan een sport zijn die je beoefent, een game die je speelt of een hobby die je hebt. Maar je mag ook een onderwerp uitzoeken dat volop in het nieuws is, zoals de coronapandemie, de energietransitie of klimaatverandering.

Hoe ga je daarbij te werk?

1. Kies een onderwerp dat jij interessant vindt.
2. Verzamel specifieke woorden, groepen van woorden, afkortingen en eigennamen over jouw onderwerp. Dat kan op twee manieren:

- a. [gemakkelijk] Zoek op internet naar al bestaande termenlijsten over dat onderwerp. Gebruik in Google een van de zoektermen *begrippen*, *begrippenlijst*, *glossarium*, *termen*, *termenlijst*, *terminologie*, *thesaurus*, *vaktermen*, *woordenboek*, *woordenlijst* en het onderwerp van jouw interesse, bijvoorbeeld *begrippenlijst + voetbal*.
  - b. [moeilijk] Zoek in teksten over jouw onderwerp (in kranten, tijdschriften, boeken, op internetsites) naar woorden die voldoen aan de definitie van een term: 1. verwijzen ze naar een begrip, 2. zijn ze specifiek voor een bepaald vakgebied en 3. worden ze gebruikt door vakspecialisten?
3. Maak hieruit een selectie van in totaal 20 termen.
  4. Zoek op internet per term enkele definities op. Je kunt die in Google vinden door in het zoekvak *define*: te typen gevolgd door een spatie en de term – dus “define: hoekschop”. Ook het stellen van een vraag - “Wat is een hoekschop?” – is een vaak succesvolle methode.
  5. Vergelijk de gevonden definities kritisch.
  6. Stel vervolgens zelf op basis van de gevonden betekenisomschrijvingen een zo *compleet* mogelijke definitie op - in de Bijlage hieronder worden de stappen 4 t/m 6 aan de hand van de term *hoekschop* uitgewerkt.

Reflectie

Schrijf nu een inleiding bij je termenlijst. Daarin introduceer je het onderwerp, licht je toe waarom je dit onderwerp hebt gekozen, waarom je deze termen hebt geselecteerd, hoe en waar je de definities hebt gevonden. Geef ook aan wat je is opgevallen bij het vergelijken van de definities. Zijn er bijvoorbeeld verschillen in kwaliteit tussen de verschillende (online) woordenboeken? Wat vond je zelf het lastigst bij het schrijven van een definitie?

Bijlage definities vergelijken en een definitie opstellen

Stel dat je onderwerp voetbal is. Een van de termen uit jouw lijst is de *hoekschop*. Er bestaan aanzienlijke verschillen in de omschrijvingen op internet, zoals deze vier voorbeelden laten zien:

1. vrije schop genomen door een speler van het aanvallend team uit een hoek van het terrein (waar doellijn en zijlijn elkaar ontmoeten) [Voetballers. Jargon & slang van voetballers]
2. een vrije trap vanaf de hoek van het veld [Wiktionary. Het Nederlandstalige Wikiwoordenboek]
3. een hoekschop of corner bij voetbal is een manier om het spel te hervatten, waaruit rechtstreeks kan worden gescoord in het doel van de tegenpartij [Wikipedia]
4. schop vanuit een hoek van het voetbalveld waarmee de bal weer in het veld wordt gebracht, nadat hij over de achterlijn is gegaan [Woorden.org. Nederlands woordenboek]

Geen van deze definities is volledig. Bij (1) is niet duidelijk aangegeven dat de hoek per se op de helft van de tegenstander moet liggen, bij (2) is niet duidelijk wie de bal neemt – bovendien wordt er door het gebruik van het bepaald lidwoord *de* gesuggereerd dat er maar één hoek is, bij (3) staat niet vermeld dat het een vrije schop is en dat deze vanuit een hoek wordt genomen (al impliceert het woord *hoekschop* dit natuurlijk wel) en bij (4) wordt niet gezegd wie de bal neemt en dat de bal door de verdedigende partij over de eigen achterlijn is gewerkt.

Je kunt de informatie van deze vier omschrijvingen verwerken tot de volgende definitie, die wel lang maar ook heel precies is:

Een hoekschop is een vrije trap die genomen wordt door een speler van het aanvallend team vanaf de hoek van het veld op de helft van de tegenstander (waar doellijn en zijlijn elkaar kruisen), nadat de bal via een speler van de verdedigende partij over de achterlijn is gegaan en waaruit rechtstreeks kan worden gescoord.